

Yhteenvedo postilain muutostarpeiden arviomuistiota koskevista lausunnoista

Lausuntoja saatiin kaikkiaan 41 kappaletta. Lausuntoja antoivat seuraavat tahot:

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), MMM:n Saaristoasiain neuvottelukunta SANK, Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto (jäljempänä VNK), Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö (jäljempänä MANE), Traficom, Huoltovarmuuskeskus (jäljempänä HVK), Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä KKV), Tietosuoja-valtuutetun toimisto, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, Kemiönsaaren kunta – Kimitoöns kommun, Keiteleen kunta, Paraisten kaupunki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Keskuskauppakamari, Suomen Yrittäjät, Näkövammaisten liitto ry, Suomen Kiinteistöliitto ry, Suomen Suoramainonta Oy (jäljempänä SSM), Medialiitto ry, Jakeluyhtiö Suomi Oy (jäljempänä JYS), Palvelualojen työnantajat Palta ry, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry, Suomen Isännöintiliitto ry, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry, Posti Oy, Logistiikkayritysten Liitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Keskisuomalainen Oyj, Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry ja Eläkeläiset ry, Maaseudun Tulevaisuus (jäljempänä MT), Viestimedia Oy, Suomen Journalistiliitto ry, Vapaa-ajan asukkaiden liitto ry (jäljempänä VAAL), Suomen Kuurosokeat ry, Turun Seutusanomat, Invalidiliitto ry, Kuurojen Liitto ry, Postin alueellinen pääluottamusmies ja yksi yksityishenkilö

Yleistä lausunnoista

Lausunnoissa oltiin yleisesti sitä mieltä, että digitalisaatio, kirjepostin määrän lasku sekä postipaketien määrän kasvu ovat muuttaneet sitä, mitä postipalveluilta odotetaan ja aiheuttaneet muutospaineita postimarkkinoilla (EK, Suomen Yrittäjät, Suomen Kiinteistöliitto, JYS). Koronaepidemia ja julkisen sektorin luopuminen paperikirjeistä ovat osaltaan vain kiihdyttäneet mainittua kehitystä (Posti). Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei paperipostin määrän lasku tai postialan murros yleisemmin ole lähiaikoina pysähtymässä (VNK, Posti). Postilain uudistusta pidettiin lausunnoissa tarpeellisenä ja jopa välttämättömänä (Keskuskauppakamari, Suomen Kiinteistöliitto, Traficom, VNK, Posti).

Arviomuistiassa asetettuja tavoitteita pidettiin lähtökohtaisesti hyvinä ja arviomuistion katsottiin vastaavan postitoiminnan muutoksen aiheuttamiin haasteisiin (Palta, Keskuskauppakamari, Posti). Suunniteltujen uudistusten katsottiin joustavoittavan yleispalvelua ja vastaavan paremmin asiakkaiden tarpeisiin (Posti). Lausunnoissa nousikin esille vaatimus postilain muutosten tekemisestä nimenomaan asiakaslähtöisesti (MT, Posti). Nykyisen postilain ei katsottu huomioivan digitalisaation seurauksena muuttunutta toimintaympäristöä riittävästi (Keskuskauppakamari). Postilain muutoksilla katsottiin olevan mahdollista edistää digitalisaatiota sekä turvata jakelun kannattavuus ja mahdollistaa kohtuuhintaisen yleispalvelu (Posti).

Tärkeänä lausunnoissa pidettiin sitä, että postilain muutoksilla turvataan toimivat markkinat ja kaikille tasapuoliset toimintaedellytykset (EK, Suomen Yrittäjät, Traficom, JYS, MANE, Posti). Lausunnoissa korostui yleispalveluvelvoitetta koskevan sääntelyn vaikutus postitoiminnan alamarkkinoihin sekä postipalvelujen rooli muiden palveluiden toimintaedellytysten turvaajana (EK, Medialiitto, KKV, TEM). Digitalisaatiosta huolimatta myös perinteisen kirjepostin lähettäminen ja vastaanottaminen tulee turvata. Kaikilla ei ole mahdollisuutta käyttää erilaisia sähköisen viestinnän muotoja esimerkiksi puuttuvien resurssien tai henkilöön liittyvien esteiden vuoksi (Näkövammaisten Liitto, Invalidiliitto, Kuurojen Liitto, Kuluttajaliitto). Postitoiminnan tulee olla tehokasta ja postin peruspalvelujen tulee olla kaikkien saatavilla (Traficom, MTK, Kemiönsaari, Suomen Kuurosokeat). Tärkeinä seikkoina lausunnoissa pidettiin myös median toimintaedellytysten turvaamista sekä demokratian, sananvapauden ja yhdenvertaisuuden edistämistä (Medialiitto, Kuurojen Liitto, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Kuluttajaliitto). Postin on voitava kilpailla markkinoilla mahdollisimman tasavertaisista lähtökohdista (Keskuskauppakamari, Suomen Yrittäjät, Posti).

Lausuntojen mukaan postilain uudistamisessa pitäisi pyrkiä sekä Postille yleispalvelun suorittamisesta aiheutuvan taakan keventämiseen että kilpailun syntyminen ja kustannustehokkaiden jakelupalvelujen edistämiseen (JYS, KKV). Lausunnoissa esitettiin, että liikenne- ja viestintävirasto ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta postiyriyten toimialueiden näkyvyys ja lähetysten jakelusta vastaavan postiyriksen tunnistaminen olisi vastaanottajille nykyistä helpompaa (Posti, PAU).

Yleispalveluvelvoitteen keventäminen

Yleispalveluvelvoitteen keventäminen nähtiin useissa lausunnoissa positiivisena asiana. Velvoitetta tulee jatkossa keventää, jotta kirjepostin jakelua voidaan toteuttaa markkinaehtoisesti (Palta, Posti). STM:n lausunnon mukaan postilain muutosten jatkovalmistelussa taas tulisi tarkastella mahdollisuutta parantaa kirjepostin toimintalaatua esimerkiksi yleispalveluvelvoitteen osittaisen laajentamisen avulla. Lausuntojen mukaan kansainväliset tavarakirjeet tulisi poistaa yleispalveluvelvoitteen piiristä. Ulkomaisten verkkokauppojen tukeminen postilain nojalla vääristää kilpailua ja heikentää suomalaisten verkkokauppojen kilpailukykyä (Keskuskauppakamari, Palta, Posti). Lausunnoissa korostui vaatimus Postin toiminnan läpinäkyvyydestä (KKV, Logistiikkayritysten Liitto). Postin vahva asema sen ydinliiketoiminnassa ja erityisesti haja-asutusalueilla vaikuttaa markkinatilanteeseen myös voimakkaammin kilpailuilla liiketoiminta-alueilla (KKV). Kilpailu markkinoilla vaarantuu, jos yleispalvelun tarjoajalla ei ole selkeitä lakisääteisiä toimintavelvoitteita (JYS). Muilla jakelijoilla ei ole keräilyvelvoitetta tai kattavia rekisteritietoja, eikä väärään osoitteeseen jaetuilla lähetyksillä toimivia palautuskanavia (STM, PAU, SAK).

Kolmipäiväinen jakelu

Ehdotusta kolmipäiväiseen jakeluun siirtymisestä pidettiin useissa lausunnoissa kannatettavana ja jopa välttämättömänä (Keskuskauppakamari, Traficom, KKV, Palta, SANK, Logistiikkayritysten Liitto, Posti). Osassa lausuntoja puolestaan kannatettiin mahdollisuuksien mukaan viisipäiväisen jakelun tai ainakin viisipäiväisen keräilyn säilyttämistä (Suomen Kiinteistöliitto, PAU, SSM). Mikäli päädytään kolmipäiväiseen jakeluun, on sanomalehdet jaettava viitenä päivänä viikossa (MANE). Vaikka kolmipäiväiseen jakeluun siirtymistä pidettiin tarpeellisena, sen esitettiin olevan samalla selkeä heikennys niin postinsaajille kuin postin lähettäville (PAU, SAK). Lausunnoissa otettiin esille kansalaisten oikeussuojan toteutuminen jakelupäivien vähentyessä (Näkövammaisten Liitto, Kuluttajaliitto, Suomen Kuurosokeat, Invalidiliitto, STM). Lisäksi postinjakelun toimivuutta ja yhdenvertaisuutta tulisi jatkovalmistelussa tarkastella yksityiskohtaisemmin kansalaisten perusoikeuksien valossa (MTK, Yhdenvertaisuusvaltuutettu).

Jakelutukea pidettiin laajalti positiivisena asiana ja edellytyksenä sanomalehtien viisipäiväiselle jakelulle sekä kansalaisten tiedonsaannin ja media-alan yritysten liiketoiminnan turvaamiselle (KKV, Palta, Keskuskauppakamari, Turun Seutusanomat, Posti, PAU, MTK, Keskisuomalainen, MT, Suomen Journalistiliitto, Kuluttajaliitto). Jakelupäivien vähentäminen lehtien jakelua vaarantamatta ei onnistu lähivuosina ilman jakelutukea (Medialiitto, JYS). Lausuntojen mukaan jakelutuki tulisi toteuttaa riittävän pitkällä aikavälillä ja se tulisi kilpailuttaa riittävän pitkäksi ajaksi kerrallaan ja riittävän suurissa kokonaisuuksissa (SSM, Medialiitto, Palta, PAU, Suomen Journalistiliitto, Posti). Jakelutuki on toteutettava kilpailuneutraalisti ja läpinäkyvästi yleispalvelutuotteiden kilpailutuksissa esiin tulleet ongelmat huomioiden (Medialiitto, MANE, Logistiikkayritysten Liitto, EK, Viestimedia). Osassa lausuntoja taas toivottiin tuen kilpailutusta alueellisesti rajatusti, jotta myös pienemmillä toimijoilla olisi mahdollisuus osallistua (MANE, Suomen Journalistiliitto, Medialiitto).

Lausunnoissa kiinnitettiin paljon huomiota tuen määräaikaisuuteen ja oltiin sitä mieltä, että tilanteeseen tulisi etsiä pidempiaikaista ja kestävämpää ratkaisua. Jakelutuki ei saisi olla väliaikainen, eikä se saisi vääristää kilpailua. Yhtenä vaihtoehtona esille nousi jakeluiden yhdistäminen ja sillä saavutettavat taloudelliset edut (Suomen Kiinteistöliitto, MTK, Suomen Yrittäjät). Lausuntojen mukaan postilain tulee varmistaa kansalaisille välttämättömät postipalvelut myös sen jälkeen, kun jakelutuki lakkaa (Medialiitto, MANE). Lausunnoissa korostettiin kolmipäiväistä jakelua koskevan pykälän ja ylipäätään postilain muutosten selkeää muotoilua ja säännösten joustavuutta (Suomen Kiinteistöliitto, Traficom, Kuluttajaliitto).

Logistiikkayritysten Liitto huomautti, että kolmipäiväinen jakelukin on vain välivaihe, koska muutama vuoden päästä sitäkään ei voida toteuttaa ilman merkittävää kustannusten ja hintojen nousua. STM puolestaan painotti vähintään kolmipäiväisen jakelun säilyttämistä myös tulevaisuudessa. Jakelupäivien harventaminen joko vaikeuttaa tai tekee mahdottomaksi toteuttaa EU:n sisäisen ulkomaan postin kulkunopeusvaade. Postilakia olisi täydennettävä tältä osin siten, että huomioitaisiin myös postipakettien kulkunopeus erityisesti kotipakettien osalta. Nykyisen yleispalvelun laatustandardin osalta olisi perusteltua tehdä tutkimus siitä, että onko nykyisen lain mukainen kulkunopeus riittävä (PAU, VAAL). Postin mukaan siirtymisellä kolmepäiväiseen jakeluun ja keräilyyn ei ole vaikutusta yleispalvelukirjeiden kulkunopeuteen, eikä se siten aiheuta yleispalvelun laatustandardin muutostarvetta.

Kiinteät jakelupäivät

Kiinteiden jakelupäivien kirjaaminen lakiin herätti paljon mielipiteitä sekä puolesta että vastaan. Moni taho ilmaisi launnossaan, että jakelupäiviä vähennettäessä niiden tulisi olla kiinteitä (Suomen Yrittäjät, SSM, JYS, Kuluttajaliitto, MANE, Keskisuomalainen, Viestimedia). Kiinteiden jakelupäivien katsottiin olevan tärkeitä erityisesti yrityksille, mainostajille ja lehdille (Suomen Yrittäjät, Medialiitto). Useissa lausunnoissa kuitenkin myös vastustettiin kiinteiden jakelupäivien kirjaamista lakiin (Keskuskauppakamari, Suomen Kiinteistöliitto, Palta, VNK, Posti). Päivien kirjaaminen lakiin nähtiin liian jäykkänä menettelynä, mutta laissa tulisi määritellä jakelupäivien määräytymisen reunaehdot (Traficom, Medialiitto, KKV). Osa oli launnossaan sitä mieltä, että jakelupäiviä ei tarvitsisi kirjata lakiin, mutta niistä voitaisiin säätää Traficomien määräyksellä (Medialiitto, Suomen Journalistiliitto, Traficom). Jos kiinteitä jakelupäiviä ei kirjata lakiin, tulisi jakelupäivien viikoittainen määrä kuitenkin olla laissa (KKV, Traficom, TEM).

Lausunnoissa nousi vahvasti esiin vaatimus siitä, että jakelupäivien tulisi olla ennakoitavissa (KKV, TEM, Kuluttajaliitto, MANE, MT, Suomen Kiinteistöliitto, Suomen Kuurosokeat, STM). Postin mukaan varhaisjakelualueiden kotitalouksille kirjeiden jakelupäivän ennustettavuus olisi käytännössä mahdotonta, koska kaikki muut toimijat voivat jakaa kirjepostia milloin haluavat. Kirjejakelu on täysin kilpailtua, eikä Postin kilpailijoilla ole velvoitetta tiettyyn jakelupäivään. Kilpailua ei tule vääristää sääntelemällä Postin toimintaa toisin (Posti, Keskuskauppakamari). Yleispalvelun jakelupäivien sitominen kiinteisiin viikonpäiviin rajoittaisi Postin kaiken muun jakelutoiminnan joustavaa toteuttamista asiakaslähtöisesti (Posti). Jakelupäivistä säädettäessä tulisi lausuntojen mukaan kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisten yhdenvertaisuus tai oikeus tiedonsaantiin ei vaarannu (Medialiitto, Kuurojen Liitto, MANE, MTK, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, MT, VAAL, STM, HVK, Kuluttajaliitto).

Yleispalvelun sitominen kiinteisiin päiviin rajoittaisi kokoaikaisen työn tarjoamista henkilöstölle. Jakajat ajettaisiin osa-aikatyöhön, mikä puolestaan vaikuttaisi postipalveluiden laatuun. Vuoropäivämalli mahdollistaisi postityön toteuttamisen kokoaikaisena (PAU, SAK, Posti).

Kilpailutusvelvollisuudesta luopuminen

Lausuntojen mukaan kilpailutusvelvollisuudesta on aiheutunut vain taloudellista ja hallinnollista kuormitusta minimaalisilla hyödyillä ja siitä luopumista pidettiin kannatettavana (PAU, TEM, VAAL). Osassa lausuntoja todettiin, että kilpailutusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole syytä poistaa ennen kuin kilpailutusten epäonnistumisen syyt ja mahdolliset sääntelyn kehittämismahdollisuudet on selvitetty (KKV, TEM). Kilpailutusvelvollisuudesta luopumisen katsottiin lausunnoissa olevan ongelmallista näin lyhyen voimassaoloajan jälkeen. Luopumisen sijaan ehdotettiin kilpailuttamisvelvoitteen kehittämistä sekä laajempien alueiden ja lopulta koko Suomen laajuista kilpailutusta (EK, Suomen Yrittäjät, JYS). Varhaisjakelun rajat voidaan tarkistaa jokaisella kilpailutuskierroksella. Alueeseen ei kuitenkaan pidä tehdä muutoksia kilpailutuskauden aikana ja kilpailutus tulee tehdä riittävän pitkäksi ajaksi kerrallaan (Medialiitto). Kirjeiden jakelu sanomalehtien varhaisjakelun yhteydessä tulisi tehdä mahdolliseksi joustavammin. Tämä tukisi jakelujen yhteensovittamista ja lisäisi varhaisjakeluyhtiöiden mahdollisuuksia osallistua kilpailutuksiin (KKV). Kilpailutus on tehtävä alueellisesti ja sen on turvattava laatu ja kohtuullinen hinnoittelu. Tämä käytännössä edellyttää neutraalia jakelutukea määrääjäksi (Viestimedia).

Muut muutokset

Saaristo- ja erämaa-alueet

Lausunnoissa pidettiin tärkeänä peruspalveluiden turvaamista myös vaikeakulkuisilla alueilla ja saaristossa samalla tavalla kuin muualla Suomessa (Medialiitto, SANK, Kemiönsaari, Parainen). Useissa lausunnoissa kannatettiin vaikeakulkuisuuden määritelmän täsmentämistä. Tämän katsottiin poistavan tulkinnallisia epäselvyyksiä ja parantavan sääntelyn ymmärrettävyyttä (Traficom, TEM, SANK, Kemiönsaari, VAAL, Posti). Posti totesi, että määritelmän tulee olla selkeä, mutta postinjakelun aikataulujen kannalta riittävän joustava. Saaristoa voidaan pitää vaikeakulkuisena alueena ainoastaan, jos alueelle ei ole lainkaan saaristoliikennettä. Tällaisten alueiden osalta posti tulisi jakaa mantereella olevaan postilaatikkoon, josta se olisi mahdollista hakea. Postilain päivittämisen yhteydessä tulisi miettiä uusia tapoja järjestää postinjakelu esimerkiksi digitalisaatiota ja miehittämättömiä ilma-aluksia hyödyntäen (SANK). Postinjakelu saarissa voitaisiin toteuttaa esimerkiksi ostopalveluna saaristolaitosten kanssa (SANK, Kemiönsaari). Jos saariston postipalvelujen kustannukset nousevat merkittävästi muuta Suomea korkeammaksi, valtion tulee turvata rahoitus. Erityisehdot tulisi ottaa käyttöön sellaisten vaikeakulkuisten saarten kohdalla, joilla kustannukset nousevat kohtuuttoman kalliiksi ja kaikki mahdolliset jakelutavat on käyty läpi (Kemiönsaari, Parainen, Posti). Parainen esitti, että poikkeavien postipalvelujen salliminen 1000 saaristotaloudelle tulisi kokonaan poistaa tai ainakin tarkistaa ja täsmentää, kun taas Posti kannatti poikkeuksen säilyttämistä ennallaan. Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että kasvava verkkokauppa ja pakettien toimittaminen myös saaristoon huomioidaan postilain muutoksissa (SANK, MANE, VAAL, Parainen).

Yleispalvelun hinnoittelu

Lausuntojen mukaan nykyistä sääntelyä on selkeytettävä hintaan sisältyvän katteen osalta (Suomen Yrittäjät, Traficom, Medialiitto, Kuluttajaliitto, TEM). Traficomien mukaan arviomuistiossa ehdotettu muutos vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä. Ehdotettu täsmennys yleispalvelun hinnoittelun arvioimisesta tuotekohtaisesti voisi pienentää ristisubvention riskiä, koska minkään yksittäisen tuotteen kate ei voisi ylittää säänneltyä enimmäiskatetta (KKV, TEM). Tuotekohtaisten kustannusten tulee aina olla kohtuullisia, avoimia, syrjimättömiä ja oikeudenmukaisia (SSM, JYS, MTK). Postilakiin

esitettyä täsmennystä, jonka mukaan postiyrityksen toimitusehtojen ja hinnaston julkaisemisvelvollisuus koskisi vain yleispalvelutuotteita pidettiin tarkoituksenmukaisena. Postilla on määräävä markkina-asema useiden tuotteiden suhteen, joten hinnaston, hinnoittelun ja toimitusehtojen tulee olla läpinäkyviä ja syrjimättömiä myös muiden tuotteiden osalta. Hinnastojen julkaisu voi vähentää esimerkiksi hintasyrjinnän riskiä. Postin hinnoittelu on nykyisinkin osin asiakaskohtaista, eivätkä julkaistut hinnastot välttämättä vastaa todellisia hintoja (KKV, TEM, JYS). Postin mukaan postilaissa tulisi todeta johdonmukaisesti kohtuullisen liikevoiton tarkastelun tapahtuvan yleispalveluun kuuluvien postipalveluiden hinnoittelua kokonaisuutena, ei tuotekohtaisesti tarkasteltuna.

Erityistarpeiden huomioiminen

Erityistarpeiden huomioinnista tulee säätää laissa tai Traficommin määräyksessä (KKV, TEM, EKL). Lausunnoissa kannatettiin laajasti postilain 43 §:n 2 momentin ja 48 §:n sekä Liikenne- ja viestintäviraston antaman määräyksen (61/2011 M, 8 §) terminologiaa muutoksia. Postinsaajan terveydentilan sijaan tulisi käyttää toimintakyky -termiä. (Näkövammaisten Liitto, Invalidiliitto, STM). Monissa lausunnoissa kannatettiin 75 vuoden ikärajan säilyttämistä ennallaan (Näkövammaisten Liitto, Suomen Kuurosokeat, TEM, MANE, EKL). Ikääntyvien ihmisten liikuntakyky vaihtelee, eikä terveystietojen esittäminen postipalveluiden saamisen turvaamiseksi ole kohtuullista. Ikärajan nostamista ja rajausta, jonka mukaan erityistarpeen rajana pidettäisiin pelkästään liikuntarajoitteisuutta, pidettiin lausunnoissa lähtökohtaisesti ongelmallisena (Suomen Kuurosokeat, Traficom, KKV, Kuluttajaliitto, EKL, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, VAAL, STM). Joissain lausunnoissa kannatettiin ikärajan nostamista 80 vuoteen (Medialiitto, JYS, Invalidiliitto). Postin mukaan maksuttoman palvelun pitäisi ensisijaisesti perustua liikuntaesteisyyteen tai vastaavaan todennettuun terveydelliseen syyhyn, joka estää postin noutamisen. Mikäli maksuton poikkeusjakelu jatkossakin halutaan säätää velvollisuudeksi postinsaajan iän perusteella, ikärajaa tulisi nostaa 85 vuoteen. Mahdollisen ikärajan nostamisen tulisi Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan kustannussäästöjen sijaan perustua riittävään yhdenvertaisuusvaikutusten arviointiin. Posti huomautti, että erityisjakelun saamiseksi postinsaajan ei tarvitse toimittaa Postille henkilökohtaisia terveydellisiä tietoja. Mikäli henkilöllä on terveydenhuollon asiantuntijan lausunto tai vammaiskortti, josta ilmenee vamman pysyvyys, pitäisi myös erityistarvetta koskeva päätös tehdä toistaiseksi voimassa olevana (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Suomen Kuurosokeat, STM, Invalidiliitto).

Lausuntojen mukaan aistivammat tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon pakettien kotiinkuljetuksessa esimerkiksi käyttämällä tekstiviesti-ilmoituksia soittamisen sijaan. Erityisesti sovellusten saatavuutta esimerkiksi näkövammaisille henkilöille sekä sovellusten selkeäkielisyyttä ja helppokäyttöisyyttä korostettiin useissa lausunnoissa (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Suomen Kuurosokeat, Kuluttajaliitto). Myös pakettiautomaattipalveluiden esteettömyyteen on tulevaisuudessa kiinnitettävä enemmän huomiota (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Invalidiliitto). Postin tulisi luovuttaa muille jakeluyrityksille hallussaan olevat tiedot erityistarpeita omaavista kotitalouksista sekä postilaatikoiden sijaintitiedot tarkoituksenmukaisella tavalla. Nykytilanne on omiaan heikentämään kilpailua (JYS, KKV). Moniarvoisen median tulee olla kaikkien väestöryhmien saatavissa. Tämä edellyttää tilattavien sanoma- ja paikallislehtien jakelun turvaamista taajamakeskusten lisäksi haja-asutusalueilla (Keskisuomalainen, Turun Seutusanommat). Myös sanomalehdet tulisi jakaa maksutta erityisjakeluna (STM). Lisäksi pidettiin tärkeänä, että kaikessa jatkovalmistelussa arvioidaan ja huomioidaan digitaalisten palvelujen ulkopuolella olevat ja mahdollisesti erityistä tukea tarvitsevat henkilöt (STM, Invalidiliitto). Lakiin tarvitaan maksuttoman lähetysoikeuden laajennus tahoihin, jotka tuottavat ja/tai lähettävät kirjoja, lehtiä ja oppimateriaaleja sekä vastaavia aineistoja näkövammaisille (Näkövammaisten Liitto).

Tiedoksiantomenettely ja virkavastuu

21 §:n tiedoksiantomenettely on aiheuttanut epäselvyyttä. Lausunnoissa tuettiin esitettyä muutosta siitä, että tiedoksiantomenettelyyn liittyvä virkavastuu täsmennettäisiin koskemaan vain saantitodistuspalveluun liittyvän kirjeen luovuttamista (Suomen Kiinteistöliitto, Posti, Traficom). TEM esitti, että mahdollisia muutosehdotuksia tulisi arvioida tarkemmin vasta apulaisoikeusasiamiehen mietinnön valmistuttua. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan tulisi selvittää, onko täysin paperittoman tiedoksianto- tai saantitodistusmenettelyn toteuttaminen mahdollista ottaen huomioon eri ihmisryhmien erilaiset tarpeet.

Selvitettävät asiat

Lokerikkojakelua ja datan avoimuutta pidettiin lähtökohtaisesti lausunnoissa positiivisina asioina ja niihin liittyen oltiin arviomuistion kanssa samoilla linjoilla.

Lokerikkojakelu

Useissa lausunnoissa katsottiin, että lokerikkojakeluun siirtymistä ei ole syytä selvittää tarkemmin postilain muutoksen yhteydessä (Suomen Kiinteistöliitto, Traficom, SSM, Suomen Isännöinti- ja Invalidiliitto). Lokerikkojakeluun siirtyminen ei saa aiheuttaa asunto-osakeyhtiöille kohtuutonta rasitetta ja siirtymisvaiheessa tulee huomioida asukkaat, joiden on liikuntarajoitteen tai muun syyn johdosta vaikea noutaa postinsa lokerikosta (Suomen Kiinteistöliitto). Lokerikkojakeluun siirtymistä vapaaehtoisuuden pohjalta pidettiin kannatettavana (Medialiitto, Kuluttajaliitto). KKV esitti, että postinumerojärjestelmään, postilokerokäytäntöihin tai osoiterekistereihin saattaa edelleen liittyä joitakin kehittämistarpeita, mutta ratkaisevaa roolia alan kilpailun edistämässä niillä ei ole. Postin mukaan lokerikkojakelulla parannettaisiin työntekijöiden työturvallisuutta. Samalla se nopeuttaisi jakelua ja alentaisi jakelukustannuksia. Vaikka lokerikkojakelua ei tehtäisi lainsäädännöllä ensisijaiseksi jake-lutavaksi, tulisi sen käyttöönottoa edistää viranomaisten välisellä yhteistyöllä (Posti).

Palveluiden yhdistäminen ja datan avoimuus

Lausunnoissa kannatettiin palvelujen yhdistämistä ja datan avoimuutta koskevien mahdollisten sääntelytarpeiden selvittämistä erikseen (Traficom). Postin jakelun turvaamiseksi erilaisten palvelujen yhdistämisen edistämistä pidettiin tärkeänä. Kilpailuneutraliteetti on kuitenkin turvattava (Medialiitto, MT). Jatkovalmistelussa tulisi selvittää, pitäisikö postilaatikoiden sijaintitietojen luovuttamista koskevaa postilain säännöstä selkiyttää siten, ettei postilaatikoiden sijaintitietojen luovuttamisesta olisi sallittua periä maksua muilta postiyrityksiltä (Traficom). Sijaintitietojen ohella muut jakeluyritykset tarvitsevat Postilta riittävän täsmälliset tiedot siitä, mihin vastaanottaja haluaa postin jaettavan. Tietojen pitäminen pelkästään Postin hallinnassa estää osaltaan kilpailun syntymistä. Posti ei ole ollut valmis toteuttamaan tietojen toimittamista kohtuullisin ehdoin, joten asiasta tulisi säätää laissa (JYS). Palta puolestaan esitti, että kilpailluilla markkinoilla toimivien yritysten keräämää ja omistamaa dataa ei lailla tule ”sosialisoida” yhteiseen käyttöön. Postin mukaan tiedon hyödyntämistä koskevissa asioissa tulee edetä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa asiakastarpeiden pohjalta. Yritysten tietojen vastikkeettomat luovutusvelvollisuudet johtavat Postin mukaan investointihalukkuuden vähenemiseen, mikä osaltaan heikentäisi digitalisaatiokehitystä.

Muut teknisluontoiset muutosehdotukset

Teknisluontoisia muutosehdotuksia pidettiin kannatettavina (Traficom, Posti).

Muita lausunnoissa esitettyjä huomioita

- Jakelupäiviä vähentämällä ja jakelua tehostamalla voitaisiin alentaa merkittävästi ympäristön kuormitusta (Posti)
- Monipaikkaiset ihmiset tulisikin huomioida postilain päivittämisessä (SANK, MANE, VAAL)
- Postilakiin tehtäviä muutoksia tulee tarkastella myös poikkeusolojen vaatimusten näkökulmasta (PAU)
- Jakelun tulee kattaa kansalaisten minimitarpeet myös vakavissa kriisi- ja häiriötilanteissa (HVK)
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että postilain uudistamisessa kiinnitetään huomiota kielellisten oikeuksien toteutumiseen
- Keiteleen kunta esitti, että maaseudun postipalvelujen ja lehtijakelun turvaamiseksi käynnistettäisiin erilaisia pilottikokeiluja

Postilain muutosten valmistelu

Lausunnoissa pidettiin tärkeänä, että postilain jakeluelvoitetta ja sanomalehtien jakelutukea koskeva säännösvalmistelu toteutetaan rinnakkain. Lausuntojen mukaan lainsäätäjän perusteet ja tavoitteet postilain muutoksille käyvät arviomuistiosta selkeästi ilmi. Valmistelun osalta kiitettiin siitä, että jakelualaa nyt ja lähitulevaisuudessa uhkaavat haasteet on tunnistettu hyvin.